

Demonstracje w gospodarstwach rolnych w Europie

Ustalenia z krajowych spisów

Autorzy: Lee-Ann Sutherland, Sharon Flanigan (James Hutton Institute)
Harm Brinks, Delphy (Delphy, Holandia/Polska)
Ekaterina Kleshcheva, Cristina Micheloni (Vinidea, Włochy)

Wnioski

1. Demonstracje są szczególnie cenione przez rolników, doradców, naukowców i innych członków branży rolniczej jako doskonała okazja do wymiany wiedzy i uczenia się o innowacjach. Rolnicy cenią również pokazy demonstracyjne jako sposobność do dzielenia się doświadczeniami oraz nawiązywania i wzmacniania relacji społecznych.
2. Występowanie demonstracji w gospodarstwach bezpośrednio zależy od dostępności finansowanych ze środków publicznych usług doradztwa rolniczego. Działalność demonstracyjna spada w większości krajów południowoeuropejskich, głównie ze względu na zmniejszone finansowanie oraz ograniczenie lub zanikanie publicznych usług doradczych. Uwzględnienie demonstracji w planach AKIS (Agricultural Knowledge and Innovation Systems; Systemy Wiedzy i Innowacji Rolniczych) w nowym programie WPR może pomóc w rozwiązaniu tego problemu.
3. Istnieje wyraźne zapotrzebowanie na bardziej zorganizowaną i długoterminową demonstrację w gospodarstwach, szczególnie w przypadku rolnictwa opartego na regionach (Włochy i Francja), gdzie ugrupowania rolników są ogólnie słabe (znaczna część Europy Wschodniej) oraz w skali UE. Doradcy rolni pełnią kluczową rolę w angażowaniu wielu podmiotów (partnerów) w celu zorganizowania demonstracji.
4. Organizatorzy demonstracji w gospodarstwach (np. doradcy publiczni, prywatni i finansowani charytatywnie, rolnicy, naukowcy) skorzystaliby z możliwości współpracy między regionami i krajami w Europie.
5. Zwiększenie zaangażowania rolników w wiodące działania demonstracyjne można osiągnąć poprzez udostępnienie im przeznaczonych bezpośrednio na ten cel funduszy. Demonstracje prowadzone przez rolników powinny być wspierane nie tylko pod względem finansowym, ale także merytorycznym (w postaci szkoleń i prezentacji metod).
6. Wysoko wykształceni rolnicy chętniej uczestniczą w demonstracjach. Edukacja rolnicza prowadzi zatem do kultury 'uczenia się przez całe życie' i innowacyjności wśród rolników.
7. Należy rozważyć nowe strategie działań demonstracyjnych w gospodarstwach, mające na celu dotarcie do obecnie niedostatecznie reprezentowanych grup, takich jak młodzi rolnicy, kobiety, rolnicy w odległych regionach i rolnicy zaangażowani w wysoce wyspecjalizowaną produkcję.
8. Istnieje możliwość podniesienia jakości demonstracji w gospodarstwach poprzez promowanie najlepszych praktyk i ustanowienie wytycznych dla oceny sukcesu. Na przykład, rolnictwo ekologiczne może być wykorzystane jako 'wzór najlepszych praktyk' w zakresie wysokiego poziomu demonstracji organizowanych przez rolników i jako demonstracja podejścia systemowego.
9. Poprawę dostępu do demonstracji w gospodarstwach można osiągnąć poprzez identyfikację demonstracji jako pożądanego rezultatu projektów badawczych EIP Agri, sieci tematycznych i grup operacyjnych. Włączenie podejścia wielopodmiotowego (w ramach którego rolnicy, zainteresowane strony z branży, doradcy i badacze są zachęceni do współpracy w celu rozwiązania konkretnych problemów) na poziomie krajowym podniosłoby jakość działań demonstracyjnych.
10. Nowe technologie cyfrowe i media społecznościowe mogą pomóc w powiadamianiu o zdarzeniach demonstracyjnych i rozpowszechnianiu kluczowych produktów, dodatkowo ułatwiając kontakt i stałą wymianę doświadczeń po wydarzeniach. Opcjonalne korzystanie z technologii i nowych platform cyfrowych (np. 'Wirtualne gospodarstwo' PLAID) jest ważne dla uzupełnienia dostępu do innowacji, ale nie powinno zastępować interakcji twarzą w twarz.
11. Chociaż uczenie się w sieci 'peer-to-peer' (uczenie się od siebie) i wymiana wiedzy mają wielką moc i są ważne, tradycyjny, liniowy transfer wiedzy w pewnych okolicznościach jest nadal niezbędny.

Wprowadzenie

Projekt PLAID H2020, we współpracy z AgriDemo-F2F (pod wspólną nazwą 'FarmDemo'), przygotował raport z demonstracji w gospodarstwach rolnych przeprowadzonych w całej Europie. Członkowie konsorcjum i podwykonawcy zidentyfikowali tendencje w demonstracjach na farmach w UE 28, Norwegii, Serbii i Szwajcarii. W niniejszym dokumencie podsumowano wyniki z całej Europy, koncentrując się w szczególności na różnicach pomiędzy trzema 'ponadregionami':

- Europa Północna: Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Irlandia, Holandia, Norwegia, Szwecja, Szwajcaria i Wielka Brytania
- Europa Wschodnia: Chorwacja, Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja
- Europa Południowa: Austria, Bułgaria, Cypr, Grecja, Włochy, Malta, Portugalia, Słowenia, Hiszpania

Ustalenia w raporcie oparte są na sprawozdaniach krajowych dotyczących demonstracji w gospodarstwach rolnych prowadzonych w poszczególnych krajach i trzech warsztatach zorganizowanych w 'ponadregionach', które odbyły się w Wenecji we Włoszech; w Krakowie w Polsce i w Leuven w Belgii w lutym/marcu 2018. Sprawozdania krajowe zawierały także zintegrowane obserwacje członków konsorcjum i podwykonawców z procesu rejestrowania do bazy danych rolników i organizacji zaangażowanych w demonstracje. W momencie sporządzenia raportu, w bazie danych zarejestrowano 1,200 wpisów; nie uważamy jednak, by wpisy te reprezentowały wszystkie demonstracje przeprowadzone w gospodarstwach rolnych w Europie. Niemniej jednak spis ten i związane z nim sprawozdania, stanowią pierwszy merytoryczny zbiór danych dotyczących demonstracji w europejskich gospodarstwach rolnych i są przydatne do identyfikowania tematów i różnic pomiędzy krajami i regionami.

Mapa gospodarstw demonstracyjnych w całej Europie, jest dostępna za pośrednictwem FarmDemo Hub. Aby zobaczyć spis lub wpisać nowe gospodarstwa demonstracyjne w bazie danych, przejdź do: <https://farmdemo.eu/hub/>

Tematy demonstracji

Głównymi tematami demonstracji we wszystkich krajach europejskich są tematy związane z poprawą produkcji (np. hodowli zwierząt i kwestii związanych z uprawami). Ogólnie rzecz biorąc, demonstracje bardziej koncentrują się na innowacjach technologicznych niż na tematach dotyczących podejścia systemowego w gospodarstwie. Aspekty techniczne są również fizycznie łatwiejsze do demonstracji (np. na zewnątrz lub w szopach rolniczych). W regionach najczęściej dominują tematy związane z towarami regionalnymi (np. w regionie uprawy roślin uprawnych najczęściej występują tematy dotyczące roślin uprawnych).

Tematy związane z ochroną środowiska występują w całej Europie, ale są bardziej powszechne w Europie Północnej. Wartość ekonomiczna działań związana z ochroną środowiska jest zwykle określana w procesie demonstracyjnym, aby przekonać rolników o wykonalności tych działań. Środowisko społeczne uczenia się, będące podstawą demonstracji, sprzyja integracji rolników, doradców i naukowców, ale nie jest to zazwyczaj główny cel działań demonstracyjnych.

Demonstracje najczęściej organizowane są w gospodarstwach ekologicznych i prowadzone są zgodnie z zasadami podejścia systemowego (zgodnie z etosem rolnictwa ekologicznego). Demonstracje w gospodarstwach ekologicznych, częściej niż demonstracje w konwencjonalnych gospodarstwach, kierowane są przez rolników i bardziej ukierunkowane są na wartości społeczne i wpływ na całą społeczność.

Tematy takie jak sukcesja gospodarstwa nie są zwykle przedmiotem demonstracji. Przedmiotem demonstracji nie są też tematy związane z szerszym zarządzaniem gospodarstwem rolnym i aspekty produkcji, w których logistyka uniemożliwia demonstrację (np. ryzyko rozprzestrzeniania się choroby zwierząt gospodarskich).

W organizację i realizację demonstracji zaangażowanych jest wiele różnych podmiotów. Różne typy organizatorów mają różne tematy priorytetowe. Demonstracje prowadzone przez rolników koncentrują się głównie na systemach produkcyjnych, podczas gdy demonstracje prowadzone przez organizację lub firmę koncentrują się na konkretnych technikach lub nakładach, a demonstracje prowadzone przez naukowców koncentrują się bardziej na kwestiach odporności i zrównoważonego rozwoju. Jednak wszystkie trzy typy organizatorów angażują się we wszystkie te obszary tematyczne.

Dostawcy (np. sprzedawcy maszyn, dostawcy nawozów lub nasiennicy) w XX i XXI wieku wykorzystywali demonstrację na farmie jako środek promocji swoich produktów. Wydaje się, że tematy związane z produkcją żywności są najnowszą formą demonstracji (np. nabywca lub odbiorca organizuje demonstracje, aby doradzać rolnikom, w jaki sposób uprawiać produkt, który zamierzają kupić, na przykład określone odmiany pszenicy lub nowe uprawy).

Historia demonstracji w rolnictwie

Korzenie demonstracji w rolnictwie w Europie sięgają co najmniej 250 lat wstecz, do pionierskiego i modelowego rolnika w Szwajcarii z 1763 roku. Profesjonalne farmy giełdowe i modelowe pojawiały się w XIX wieku na Wyspach Brytyjskich, we Francji, w Niemczech, Belgii, Holandii, Austrii, Włoszech, Łotwie, Estonii i Czechach. Demonstracje w tych gospodarstwach były prowadzone głównie przez rolników posiadających duże gospodarstwa i organizacje rolnicze. Na Litwie, Słowacji, w Chorwacji i na Węgrzech stacje badawcze rozpoczęły demonstracje na przełomie XIX i XX wieku. W Skandynawii, demonstracje pojawiły się w pierwszej połowie XX wieku i były one wspierane głównie przez instytucje badawcze.

Współczesne zrozumienie demonstracji w gospodarstwach rolnych i sposobu ich praktycznego zastosowania rozwinęło się w XX wieku. W wielu przypadkach demonstracje rozwijały się równoległe z formalnym systemem edukacji rolniczej. Dotyczy to zwłaszcza byłych krajów socjalistycznych, w których okres kolektywizacji miał wielki wpływ na działania demonstracyjne, które były organizowane przede wszystkim przez stacje badawcze finansowane przez państwo.

W drugiej połowie XX wieku znaczący wpływ na krajobraz demonstracyjny wywarło pojawianie się dużych gospodarstw komercyjnych i wejście na rynek dużych firm zaopatrzeniowych

w nasiona, maszyny, nawozy i pestycydy. Efekt ten był zauważalny później w byłych krajach socjalistycznych (tj. po 1990), jednak był on szczególnie znaczący i często obejmował działania transgraniczne (np. firmy z Europy Zachodniej organizowały demonstracje w Europie Wschodniej w celu promowania swoich produktów).

Pierwsze, zorganizowane działania demonstracyjne w Portugalii, Hiszpanii i Słowenii pojawiały się na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Kraje te mają zatem stosunkowo krótką historię demonstracji na farmach.

Dla wielu krajów lata 90. stały się punktem zwrotnym w realizacji działań demonstracyjnych. W Bułgarii, podobnie jak w wielu krajach Europy Wschodniej, główną przyczyną była strukturalna zmiana gospodarcza i polityczna, w szczególności reorganizacja własności gruntów i przywrócenie praw własności prywatnej. We Włoszech, Grecji i Słowenii w ostatnich dziesięcioleciach nastąpił znaczny spadek działalności demonstracyjnej, głównie z powodu ograniczonego wsparcia publicznego. Natomiast Austria odnotowała wzrost liczby demonstracji w ostatnich latach. W Portugalii wsparcie techniczne dla rozwoju rolnictwa stało się w międzyczasie funkcją wielu spółdzielni i stowarzyszeń rolniczych, charakteryzujących się wysokim stopniem rozdrobnienia i rozproszenia; wyjątkiem jest istnienie sieci lub pewna forma artykulacji i koordynacji między nimi w konkretnych tematach.

W wielu krajach działania demonstracyjne w gospodarstwach zyskały nową dynamikę wraz z pojawieniem się rolnictwa ekologicznego (od lat 40. XX wieku w Europie Zachodniej i latach 90. w Europie Wschodniej).

Organizatorzy demonstracji

Obecnie w Europie znajduje się wiele podmiotów (partnerów) organizujących demonstracje: publiczni, prywatni i charytatywni doradcy rolni, instytuty badawcze, instytucje szkolnictwa wyższego, spółki handlowe, organizacje rolnicze i sami rolnicy. W Europie Północnej demonstracje najczęściej organizowane są przez kilka podmiotów, a w Europie Południowej organizowane są samodzielnie przez poszczególne podmioty.

Główni organizatorzy demonstracji różnią się w zależności od kraju, co w dużym stopniu odzwierciedla dostępność finansowanych przez państwo usług doradztwa rolniczego. Ogólnie rzecz biorąc, organizacje doradcze odgrywają ważną rolę w organizacji demonstracji w Europie Północnej i Wschodniej. W krajach bez silnego systemu doradczego (w tym w dużej części Europy Południowej) rolę tę często podejmują instytuty badawcze. Demonstracja dostarczana przez instytucje badawcze jest motywowana (częściowo) wymogiem wykazania wpływu społecznego przez projekty finansowane przez Komisję Europejską.

Tam, gdzie to możliwe, organizacje doradcze łączą różne typy podmiotów w celu przeprowadzenia demonstracji. W organizowaniu demonstracji nadal jednak występuje znaczne rozdrobnienie, szczególnie w większych krajach (tj. nie ma żadnych organizacji nadrzędnych integrujących dostępne demonstracje). Rośnie rola spółek komercyjnych (tj. przedsiębiorstw prowadzących demonstracje w celu sprzedaży swoich produktów).

Rolnicy odgrywają ważną rolę w organizowaniu demonstracji w

całej Europie. Aby przeprowadzić demonstrację, organizatorzy muszą współpracować z gospodarzem. Demonstracje prowadzone przez rolników są znacznie powszechniejsze w niektórych krajach (Belgia, Czechy, Anglia (Wielka Brytania), Finlandia, Niemcy, Norwegia, Rumunia i Szwecja).

Stosuje się standardowy zestaw metod demonstracyjnych, w tym różne kombinacje: prezentacje i dyskusje, prezentacje produktów i / lub procesów, wycieczki w terenie i spacery terenowe, próby terenowe i dostarczanie drukowanej literatury. Nowe opcje 'demonstracji wirtualnej' za pomocą filmów są testowane pilotażowo na farmie wirtualnej PLAID; filmy prezentujące nowe innowacje są również dostępne online. Na poziomie indywidualnym, demonstracje różnią się w zależności od lokalizacji, rozmiaru, dostępu czasowego, grupy docelowej, podejścia do wdrożenia i tematu demonstracji. Większość demonstracji jest bezpłatna dla uczestników.

Finansowanie demonstracji jest przede wszystkim powiązane z organizatorami demonstracji, którzy z kolei otrzymują fundusze z różnych źródeł (np. rząd, opłaty rolników, firmy prowadzące łańcuch dostaw, organizacje charytatywne dla organizacji pozarządowych, kapitał prywatny). Ogromne różnice występują pomiędzy krajami w fundatorach demonstracji. Na przykład w Chorwacji, na Węgrzech i w Polsce, samofinansowanie jest najbardziej powszechne, podczas gdy finansowanie publiczne lub badawcze jest znacznie bardziej powszechne na Łotwie. Ośrodki doradcze często odgrywają ważną rolę w organizacji demonstracji, ale nie finansują demonstracji bezpośrednio.

Rolnictwo ekologiczne jest szczególnym przypadkiem demonstracji w gospodarstwach rolnych. Ogólnie rzecz biorąc, demonstracje w gospodarstwach ekologicznych organizowane są nieproporcjonalnie często (w stosunku do ogólnego odsetka gospodarstw ekologicznych w sektorze rolnym). Rolnicy prowadzący gospodarstwa ekologiczne są również bardziej skłonni do prowadzenia działań demonstracyjnych niż tradycyjni rolnicy.

Dostęp do demonstracji

Istnieją wyraźne różnice płci wśród uczestników demonstracji w gospodarstwach rolnych w całej Europie. Zarówno w Europie Północnej, jak i Południowej, pokazy demonstracyjne są zazwyczaj zdominowane przez mężczyzn. Demonstracje w Europie Wschodniej są bardziej egalitarne. Wykazano, że przedmiot demonstracji (temat) ma wpływ na proporcje płci, w wyniku czego demonstracje na temat technologii i maszyn są szczególnie zdominowane przez mężczyzn. Kobiety częściej reprezentują większą liczbę osób podczas demonstracji, które koncentrują się na dywersyfikacji gospodarstw, przetwarzaniu produktów rolnych lub marketingu bezpośrednim. Należy zauważyć, że rolnictwo jako zawód, jest zdominowane przez mężczyzn, dlatego należy spodziewać się większej liczby mężczyzn uczestniczących w demonstracjach. Większa równowaga płci jest jednak widoczna w instytucjach organizujących demonstracje w gospodarstwach, ponieważ zarówno mężczyźni, jak i kobiety są powszechnie zatrudniani jako personel w organizacjach rolniczych i doradczych.

Demonstracje rolnicze w całej Europie są również najczęściej udziałem uczestników w wieku powyżej 40 lat, ponownie odzwierciedlając wiek rolników w tym sektorze. Jednakże z dyskusji w warsztatach 'ponadregionalnych' wynika, że uczestnicy demonstracji są zazwyczaj nieco młodszy od

średniego wieku rolników (to znaczy, że młodszy rolnicy chętniej w nich uczestniczą). W Rumunii ponad połowa uczestników jest w wieku poniżej 40 lat.

Wykształcenie ma również wpływ na udział w demonstracjach: bardziej wykształceni rolnicy częściej biorą udział w demonstracjach.

Różnice regionalne zazwyczaj odzwierciedlają gęstość rolnictwa (np. regiony o większej liczbie aktywnych, komercyjnych gospodarstw rolnych mają większe szanse na prowadzenie działalności demonstracyjnej w gospodarstwie). Regiony te są zlokalizowane centralnie, silniej zaludnione i dobrze obsługiwane przez dostawców demonstracji. Demonstracje

są mniej powszechne (ale chętnie uczęszczane) w obszarach, które są bardziej oddalone (np. Północna Skandynawia), mają głównie małe gospodarstwa rolne lub mają problemy związane z dostępem (np. wyspy). Wyższa liczba drobnych gospodarstw rolnych również przyczynia się do braku demonstracji dostępnych w Europie Południowej.

Uczestnicy warsztatów zgłosili znaczne rozdrobnienie w dostarczaniu demonstracji w gospodarstwach (tj. brak współpracy między zainteresowanymi stronami, sporadyczna dostępność). Odzwierciedla to szeroki zakres dostawców i tematów oraz słabą współpracę pomiędzy rolnikami. Fragmentacja jest szczególnie widoczna w krajach, w których nie ma silnych usług doradczych na szczeblu krajowym.

FarmDemo

PLAID

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation program under grant agreement No 727388